

36

SEPARATA DEL PROGRAMA DEL XXII APLEC DE LA SARDANA DE BANYOLES

(7 de Juliol de 1974)

3-II-1875 / 12-II-1963

El Mestre Cassà Casademont

per Tomàs Roig i Ulop
Barcelona 1964

Un lluminós diumenge barceloní, mentre l'autor d'aquest assaig escoltava les inspiradas notes d'"Anacreont" de l'engorrat Mestre Cassà Casademont, que anava interpretant la Banda Municipal al Palau de la Música Catalana, sota la batuta del Mestre Pic Santasusana, entreveia, en la seva imaginació, la noble silueta d'aquell artista insigne..... per a entreteixir la seva biografia....

L'HOME

Allegreto

Banyoles, com una dama que mai no envelleix, s'em-mirella, coquetament, en l'ampla geometria del seu llac. Som a les primeries del darrer quart del mil-vuit-cents.

Arreu del caseriu, sana olor de pagesia i d'artesanía joiosa. Pels carrers, el rondineig dels carros, el vibrant llampec de cascavells de les diligències i, de tant en tant, entre el giravolt de les danses populars, el toc de l'«Angelus» damunt les vigoroses ales de la tramuntana que dóna una fesomia musical inconfusible a tot el paisatge, tendre com una primavera sense minvant.

3 de febrer de 1875; neix, en una de les velles cases del carrer de Girona, un infant (1); en batejar-lo, el senyor Rector, Mossèn Benet Bosch, en la sagrada Font del Temple de Santa Maria dels Turers, li posa el nom de Cassià, com el seu pare.

El seu pare, de cognom Casademont, era el major-dom dels Obradors de Curtits dels Buquets, de Girona; la seva mare, Manuela, era una Busquets, amb Obradors, també, a aquella Ciutat; uns i altres gent activa, de forta capacitat industrial, tots de molt bona anomenada.

Tot just té cinc anys, el nostre infant, es trasllada, amb els seus pares, a la capital gironina, amb un adéu a la plata del llac, a les ombres tranquil·les i sonores d'ocells de Santa Maria dels Turers i del Monestir de Sant Esteve i el coral de murmuris de les quaranta fonts que encerclen l'aire banyolí...

(1) Casa n.º 33, a Cà l'Oller; avui, juliol 1974, la casa ha estat enderrocada totalment i en el seu lloc i ha una nova construcció.

Són cinc germans. Un d'ells, Josep, es fa capellà; serà organista, des de 1895, de la Parròquia d'Arenys de Mar, durant molts anys, ensenyarà les primeres solfes al petit Cassià, al qual envolta un intens ambient musi-

cal car, a més, té dos oncles paterns, Narcís i Josep, que són Mestres de Capella de l'Església de Castelló d'Empúries i de la Catedral de Girona, respectivament. No és estrany que, a 9 anys, el veiem escolà de Cor, de la darrera, sota la direcció de Mossèn Miquel Rué. Adhuc estudiarà al Seminari; només un any, però, perquè li falla la vocació.

I creix, entre jocs i lliçons d'Harmonia i de Violí, que li donen els Professors Eduard Frigola i N. Vidal. Es tant avantatjat que no triga a tocar en les Orquestres de la Catedral. Mentrestant, el nodriran els grans silencis de la Ciutat, esquinçats pel doll de veu dels campanars, entre les anelles de les muralles, vestides de molsa amb diamants d'alba i cuques de llum als capvespres. I la verda simfonia vegetal de l'imponent Devesa; i pedra i més pedra, dura com la remorejant duresa dels quatre rius, ara encalmats, ara enfurits, amb vergassades de tramuntanada que colapsen savis discursos d'arrenca-queixals; i bruses, barretines, farum de bestiar i de monges amb llomillo que alçapremem els Mercats dels dissabtes...

I és enmig d'aquest violat xivarri i dels seus amples compassos de profunda quietud, que es desplega l'infantesa de Cassià Casademont. Com hem dit, serà escolanet «dels que canten», escrivim, ara, i es pelarà els genolls, de passada, en les lloses del carrer de la Força o a la Baixada de la Mare de Déu de la Pera.

La seva vocació el porta, definitivament, a la Músi-

ca; ella, amb la seva divina fascinació, ja el crida imperiosament; a 14 anys, els seus Professors no saben què ensenyar-li més; a 15, ja toca el violí a l'Orquestra del Teatre Municipal i debuta, com a professor, en la temporada d'Opera dirigida pel Mestre Vehils; com que ha de sortir de nits, es fa acompanyar pel «sereno»; vivia a la Baixada de Sant Feliu, i en la seva adolescència somniadora, la por el neguitejava!...

Allegro

I a 20 anys, quan Girona ja el prenien en la invisible xarxa del seu embruix, Cassià passa a Sant Celoni, on dirigeix una Orquestra de Ball; fa, també, interpretar per ella, música clàssica (sobretot, Beethoven), que ell arranja, com un inici del seu impuls de formar el poble, que el faria, més tard, pedagog autèntic en el millor d'aquest Art sublim...

Del peu del Montseny salta a Sabadell, per a dirigir-hi la famosa Cobla-Orquestra dels «Fatxendes», prèvies unes oposicions que guanyà per unanimitat, un concert que es va celebrar al Teatre Euterpe, amb «Ernani», aleshores desconegut, i ballables de «La Gioconda».

Els Fatxendes! A començaments d'aquest segle, més exactament el 14 de gener de 1900, es presentà per primer cop al públic, amb ells, a Castellar del Vallès: al redòs de peces serioses, valsos, habaneres, polkas... Pols i alegria melangiosa, dels envelats, germans del Circ!, mentre funda, afanyós d'estudi ferm, l'Orquestra Clàssica sabadellenca i dirigeix les Agrupacions Corals

del Centre Líric Dramàtic, Centre Sabadellenc, Cercle Republicà Federal, Casino Colon i l'Acadèmia Catòlica, la darrera la seva predilecta, pel seu delicat ambient cultural, on féu una tasca artística de gran volada.

Al mateix temps, rep lliçons, per correspondència, de Composició, d'Enric Morera, i de violí, de Crickboom, treient les hores de miracle. També estudia contrapunt amb el Mestre Deniel, de l'Escola Municipal de Música.

S'havia alliberat del Servei Militar, per redempció metàlica i per treure número alt. Es casa amb una noia sabadellenca: Agnès Carbonell i Bayell; viuen al carrer de Sant Jaume, al n.º 19, del qual l'immoble ha desaparegut avui; on els neix llur únic plançó: una nena. Es dirà Agnès, com la seva mare, nom evocador de cançó popular catalana...

I no deixa de donar lliçons particulars. Cal afirmar, econòmicament, la nova llar. Com si no fos prou, organitza vetllades a base de brillantíssims concerts que dirigeix triomfalment, amb obres dels mestres clàssics i moderns més aplaudits, als Teatres Euterpe i Principal. Compondrà, enamorat de Sabadell, per encàrrec del seu Ajuntament, l'«Himne Fraternal», per a ésser interpretat en l'impressionant Certamen de Senyeres celebrat a la capital del Vallès.

Moderato

I amb aquesta aureola de prestigi, ben merescut, el nostre Mestre passa a viure a Barcelona l'any 1912, per a no moure-se'n mai més. Té 37 anys, maduresa. Es un

home de presència senzilla, alt, ben plantat, amb l'esguard i diàleg en constant il·lusió musical creadora; de posats més aviat tímids, i un front ample; i uns llavis de noble lluitador...

A Barcelona —la Ciutat que se'ixampla amb alè gegantí, ordenada i tumultuosa ensems, sovint amb lívideses de tragèdia i enlluernadors esclats de lírica poesia cívica— troba, de ple, l'ambient que li calia. Dirigeix i escriu música i n'interpreta, amb una capacitat de treball enorme. Enric Morera li cedeix, amb veritable joia, la Direcció de «Catalunya Nova»; també n'és, a través de llargues anyades, de l'Orfeó Pirinenc, la Floresta de Sants, L'Eco de Catalunya, els Cors de Sant Boi de Llobregat i de Castellar del Vallès. Funda el Montserratí, per al qual compona un esplet de cançons i himnes a la Moreneta... Dóna lliçons a Lluís Albert, Miquel Francolí, Enric Solsona, Joaquim Palmada, que després assoleixen bella fama.

Diverses importants Orquestres, com la de Joan Mamen i la Unió Filarmònica, li confien llur direcció; i forma part, tocant la viola, d'altres, també de la més alta categoria: la Simfònica de Barcelona, Pau Casas, Orquestra Municipal, totes les quals li interpreten obres seves; així mateix, la Banda Municipal de Madrid.

També les millors Cobles; les seves sardanes són escoltades o dansades amb veríssim entusiasme; per alguna cosa ha nascut al llindar de l'Empordà, agita el seu esperit l'orfeònic clamor de la tramuntana i duu a la

sang, la dolça i viril ensem «passió empordanesa», car el seu pare era fill de Torroella de Montgrí... Sovint, per a més contacte, encara, actua amb orquestres, en aquella meravellosa comarca, singularment Figueres, on viu —i visita sempre— la seva tia Tecleta, germana del seu pare.

Com a compositor, el seu innegable bon gust, el seu profund sentit de catalanitat amb projecció universal, la seva sòlida destresa tècnica, la seva fresca inspiració, de vegades fins i tot febrosa, li guanyen un lloc ben preeminent entre els millors autors de la nostra terra. Adhuc els més prestigiosos escriptors li demanen la seva col·laboració musical... Així Manau i Avellanet en la «Festa Major de Vilaflorida»; en «Flors de Cingle», d'Ignasi Iglésies; en «La Dona d'Aigua» de Joan Trias i Fàbregas; en «Una vegada era un Rei...», d'Apelles Mesres; en «La Mare», de Santiago Rusinyol...

Fecundíssim, deixarà escrites 377 obres, en una gamma —en la qual hom observa la seva predilecció del Fagot, de temes i d'ambició molt extensa—, que va dels Rigodons, passant per la cançó i el Teatre, al gran poema simfònic, sempre, però, amb una forta personalitat que mai no es desdibuixa, malgrat el pas del temps i de les modes.

No és estrany, doncs, que obtingui altres distincions com a prova palesa del seus indiscutibles mèrits; vegeu-ne, sinó, un esment: «La Cançó del taper», sardana per a cor i cobla, premiada al Certamen de La Bisbal, el 16

d'agost de 1901, amb Mossèn Cinto Verdaguer i Ramon Masifern, de President i Secretari del Jurat, respectivament; «El filador d'or», amb lletra d'aquell gloriós poeta, als Jocs Florals de Sarrià (Barcelona, l'any 1901); «La tulipa», «Lliri Blanc» i «Elorida», lletra, respectivament, d'Angel Armengol, Mossèn Cinto i Pere Martí Peydró, al Concurs del Centre Català de Sabadell; «L'alegroia», sardana premiada en la Festa de la Música Catalana —Barcelona, any III—; «Festa alegre» i «Festa d'amistat», sardanes distingides a Girona i a Rubí... I, encara més! La Flor Natural, el 9 de juliol de 1923, al gran Cetramen de Sardanes d'Arenys de Mar, en el qual fou Reina de la Festa la seva filla Agnès, en premiaren la seva cèlebre sardana «Carme gentil», amb un Jurat integrat pels Mestres Lluís Millet, Lamotte de Grignon i Sancho Marraco; un primer accèssit al renyidíssim Concurs de Sardanes de S'Agaró, el 4 de setembre de 1954... Adagio

I, ja no cal dir-ho, fou el Mestre Casademont homenatjat diverses vegades entre el fervor del poble i dels comentaris cordials i entusiastes de la crítica musical; anotem que, mentre «Catalunya Nova» celebrava les seves Bodes de Plata l'any 1920, li era retut un homenatge durant tres dies, amb una audició de sardanes a la Plaça de Catalunya, un concert de la Banda Municipal de Barcelona al Palau de Belles Arts i un esplèndid ball al mateix, tot amb obres d'ell. També esmentarem els que li reteren l'11 d'octubre de 1940, al Palau de la Música

Catalana els més destacats professors d'Orquestra d'aquella ciutat; l'Orfeó Laudate, barceloní, el 8 d'abril de 1945; i el pòstum, també a l'afudit Palau, el 23 de febrer de 1964, per la Banda Municipal, sota la direcció del Mestre Pich Santasusana.

Sense oblidar-nos de Banyoles, el seu terror nadiu, per la Festa Major, al 24 d'octubre de 1945, on el nostre Mestre dirigí cinc cobles, amb l'estrena de la seva sardana «Banyoles, mon bressol», plena d'inspiració i de tendresa. Bé prou ens revela l'admiració immusteïble que els banyolins, per exemple, sentien i senten per ell, la següent emotiva anècdota: amb motiu de l'estrena, al Teatre El Dorado, de Barcelona, l'any 1911, de la seva obra «La Dona d'Aigua», la premsa digué que era fill de Sabadell; picats en l'amor propi, els banyolins reproduïren al llur diari local la partido de baptisme del Mestre. I, per cert, com una altra prova d'afecte popular, molts sabadellencs assistiren a l'estrena de dita obra i, per tal fi, calgué fer un tren especial...

A través de la seva immensa tasca d'intèrpret, Director i Compositor, Cassià Casademont, dins de la seva proverbial modèstia mai no deixà d'ésser un veritable pedagog arreu de Catalunya, de cara, sobretot, a vetllar per la cultura musical del poble. Les seves opinions, divulgades, al seu dia, ampliament, influïren eficaçment en tots els estaments del país.

El Mestre Casademont, a despit de les xacres pròpies de la vellesa, mai no deixà de compondre, quan forçosament reclòs a casa, aquelles no li permetien la múltiple i eficient activitat d'abans com intèrpret i Director.

Cassià Casademont amb la seva filla Agnès, Reina de la Festa de la Música celebrada a Arenys de Mar l'Any 1923, en la qual fou premiada la seva sardana "Carme Gentil".

Així, als seus vuitanta anys, el sorprengueren al piano, absorbit en una composició sobre els «Goigs a Santa Maria de Ripoll», música del Mestre Alió, caprici simfònic en dos temps...

...Amb tot, les converses amb els seus antics deixebles i el caliu sentimental dels seus familiars, foren, encara, més per a ell, en els darrers dies de la seva llarga i prolífica existència.

Tempo finale

Poc abans de morir, pensarà en un Concert ideal de les seves obres, on no mancarà fragments de «La Dona d'Aigua», «Anacreont», «La Mare», «IdiHl entre campanes», la inèdita «Glòria als Clàssics»... i, àdhuc, en farà imprimir el programa, a guisa de testament artístic, en el qual es reflexa, fidelment, el bo i millor de la seva creació musical. No oblidant-se de Banyoles, li llegirà un bell aplec de programes i crítiques sobre la mateixa.

I, en un dia plàcid, amb blau de cel barceloní, en el seu pis del carrer de Balmes, n.º 65, ben amunt dels sorolls del carrer, als 88 anys, i voltat de l'amor dels seus, exhalava el seu darrer alè, el Mestre Cassià Casademont i Busquets, home bo, músic insigne. Era el 12 de febrer de 1963 —Diada de Santa Eulàlia.

Reposa al Cementiri de Les Corts de Sarrià.

T. R. LL.

L'ARTISTA

Heus ací el que han escrit del Mestre Cassià Casademont alguns dels nostres crítics més prestigiosos:

«Cassià Casademont és un artista líric. Es un músic tot sentiment, tot ànima, les característiques del qual també apareixen en les seves «Fugues», cosa no gaire habitual en aquesta mena de composicions.

Casademont pertany a aquella modalitat de compositors que escriuen segons els dicta el cor, i deixen de banda els recercaments que poden —segons ell afirmava— espatllar o mistificar el sentit líric de l'obra, ja que la seva austeritat, el seu esperit refinat, el fan enemic de concepcions truculents o de formes tècniques ampuloses o retòriques... Resumint: l'obra de Cassià Casademont contribueix a l'elevació popular i a l'edificació social, perquè el Mestre hi ha sabut expressar d'una manera bella i lírica, el sentit espontani i franc del caràcter del poble». — MIQUER TORRENTS (Programa d'homenatge al Mestre. Palau de la Música Catalana. Barcelona, 11 d'octubre de 1940).

«L'instrumentador —Cassià Casademont— coneix perfectament tots els recursos orquestrables; i és músic d'òptims estudis que, no obstant, defuig abusos de modernismes i talla en la descripció certs enigmes de la sonoritat». — J. BORRAS DE PALAU (Concert de l'esmentada data). El Correo Catalán, 12 d'octubre de 1940.

«Cassià Casademont... és dels pocs privilegiats, als quals Déu, a més del llenguatge de les paraules, volgué donar-los, també, el llenguatge dels sons. Es degut a això que l'obra del Mestre és molt vasta i variada, posseïnt un rar poder d'adaptació que li ha permès conrear amb èxit

els gèneres més diversos... però, indubtablement, el gènere més adient al seu temperament dramàtic i el que li ofereix un camp més ampli a les seves extraordinàries facultats, és l'òpera; en donen bona prova les seves òperes «La dona d'aigua» i «La Mare», estrenades, respectivament, a la nostra Ciutat, en 1911 i 1926, amb tant clamorós èxit per part de crítica i públic». — Per altra banda, Cassià Casademont, com gairebé tots els compositors de llur generació, acusà, marcadament, la influència wagneriana que havia de deixar una profunda impronta en la seva personalitat musical. — Com a compositor de sardanes, el millor elogi que podem tributar al Mestre Casademont, és fer constar que és dels pocs compositors de prestigi que no s'han deixat emportar mai per enlluernadores audàcies tècniques, que desnaturalitzen completament la Sardana, sinó que sentint la Sardana com a fervent empordanès que és i entenent-la tal com l'entendem nosaltres, sempre ha fet tot el possible per tal que les sardanes siguin veritablement sardanes i no saberudes peces de concert, de les quals, amb massa raó, estan rezelesos els sardanistes. — LLUIS ALBERT (del programa d'Homenatge del Mestre per l'Orfeó Laudate, 8 d'abril de 1945 i La Vanguardia. Barcelona, 23 de març de 1963).

«El Mestre Cassià Casademont era un músic sencer i sincer. Tenia totes les qualitats per a triomfar en el més difícil art dels sons; veritable vocació; ferm temperament, sòlida preparació i treballador infatigable. Si com instrumentista i director d'Orquestra va aconseguir destacar-se,

és com a compositor que la seva figura s'ageganta. Les seves obres mostren les principals característiques de la nostra música popular: fermesa, exaltació, tendresa i enyor i sempre amb excellent gust i senyorívola presència. La seva música és, tothora, un paisatge de la nostra terra». — JOAN PICH SANTASUSANA, Director de la Banda Municipal de Barcelona. (Carta, 15 de març de 1964).

EL PEDAGOG DEL POBLE

El Mestre Casademont, entre altres encertades opinions sobre la formació artística del nostre poble, ha escrit:

«Crec que el que cal que presideixi l'Art és l'espon-taneïtat i que allò que, en primer lloc, ha de perseguir el compositor, és que l'obra musical llisqui amb tanta fluïdesa i naturalitat que sembli una improvisació. La des-orientació que hom observa en l'Art Musical dels nostres dies és producte, al meu parer, de la pruija de modernitat i d'originalitat que pateixen els compositors, és a dir, de llur preocupació purament de forma, quan el que els hauria d'interessar és el contingut; ja que és indubtable que totes les reformes que han introduït els grans genis de la Música, obeïren a la necessitat d'expressar llur peculiar manera de sentir i no precisament el desig de singularitzar-se» (Del Programa del seu hemonatge per l'Orfeó Laudate, 8 d'abril de 1945).

«Ni Mozart, malgrat sigui l'hereu d'un geni com Haydn, ni Beethoven, que fou el seu successor, ni Wagner, ni Bizet, més tard, es varen preocupar tant de la innovació

de la tècnica, com el donar lliure curs a llur pròpia inspiració musical. Les reformes que introduïren aquests Mestres són necessàries a l'expressió d'allò que ells creen, però mai sota el turment del desig de singularitzar-se ni molt menys amb l'ànim d'enlluernar». — (Del programa del Concert d'homenatge al Mestre, com a compositor, al Palau de la Música Catalana. Barcelona, 11 d'octubre de 1940).

«Podrà ésser obra de conservador el fer música popular o d'estil popular, però és obra positiva, per tal de poder expressar-se amb claredat, i com que serà el seu llenguatge, tots els seus l'hauran entès, mentre que si escriu en diferent idioma, per ésser aquest d'un altre país, serà difícil que l'entenguin. Això ho han recomanat,

sempre, tots els grans genis, de què cada u té la missió d'estudiar i de treballar sobre la música dins del sentiment del seu poble. Així l'artista es revela sincer i amb claredat, car amb el sentiment de cada poble es poden expressar perfectament tots els matisos, per tràgics o grotescs que siguin». — De l'article sota el títol «Música i dansa». — Revista Art Novell, maig de 1925.

Cal no oblidar que la primera qualitat d'una sardana és que faci dansar i després ve el mirament que no sigui una cosa carrinclona, sinó que dins del sentiment de la sardana ella ha d'ésser interessant sota tots els conceptes, o sigui harmònica i contrapuntística. — (D'una enquesta del Correo Catalán. Barcelona, 9 de desembre de 1949).

